

SOCIAL HÅLLBARHET INOM TRANSPORTSEKTORN

BioDriv Öst
2025

Medfinansieras av
Europeiska unionen

SOCIAL HÅLLBARHET INOM BIODRIV ÖSTS PROJEKT

HÅLLBARHETS- ASPEKTER

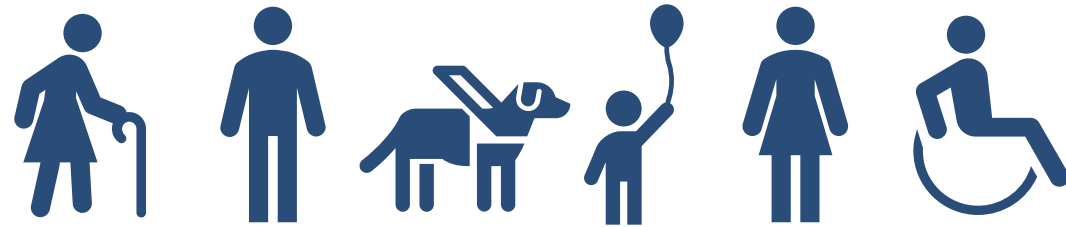
- ✓ miljö
- ✓ mångfald
- ✓ jämställdhet

GLOBALA MÅL

SOCIAL HÅLLBARHET & TRANSPORTSEKTORN

Olika grupper i samhället har olika syften, behov och förutsättningar när de använder transportsystemet.

Social hållbarhet inom transportsektorn handlar om en medvetenhet om dessa olikheter och en strävan om att skapa en infrastruktur som är *trygg och tillgänglig* för alla grupper.

VANLIGA FOKUSOMRÅDEN

JÄMSTÄLLDHET

Bild: Marie Pellas

JÄMLIKHET

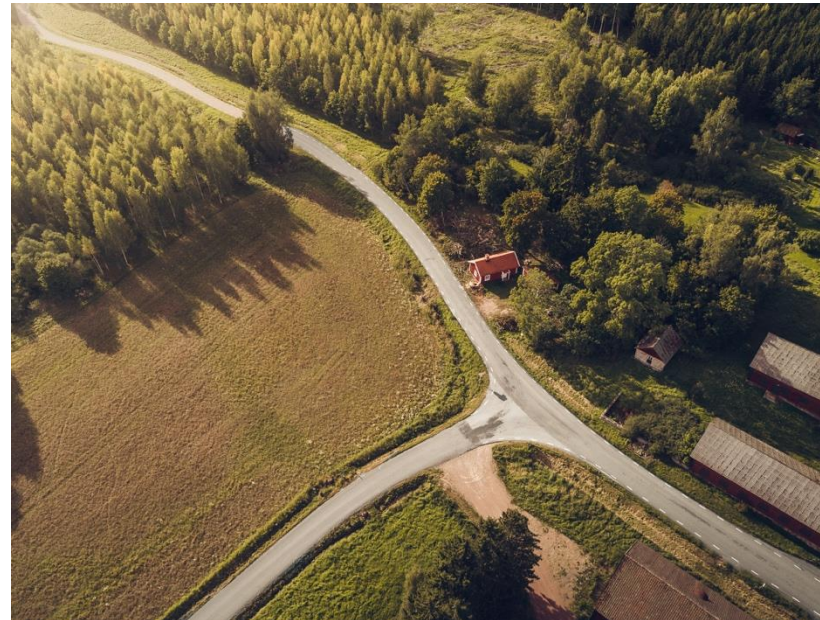

Bild: Pixabay

JÄMLIKHET – TILLGÄNGLIGHET & TRYGGHET

- ✓ Städerna och landsbygder
- ✓ Socioekonomi
- ✓ Boendeform
- ✓ Funktionsvariation
- ✓ Barn och unga

Bilder: BioDriv Öst

JÄMSTÄLLDHET

Enligt de transportpolitiska målen ska *transportsystemet vara jämställt, det vill säga likvärdigt svara mot kvinnors respektive mäns transportbehov.*

Bild: Pixabay

SKILLNADER MELLAN KVINNOR & MÄN I TRANSPORTSYSTEMET

- ✓ Kvinnor reser oftare med kollektivtrafiken
- ✓ Kvinnor har mindre tillgång till körkort och bil
- ✓ Kvinnor värderar hållbarhet högre än män
- ✓ Dubbelt så många kvinnor som män associerar bilen med att den inte är klimatvänlig

Bild: AdobeAI

SKILLNADER MELLAN KVINNOR & MÄN I TRANSPORTSYSTEMET

- ✓ Cirka 8 % av yrkesförarna är kvinnor
- ✓ Endast 5 % av lastbils- och långtradarförarna i Sverige är kvinnor
- ✓ 1 % av kvinnliga företagare är verksamma inom transportsektorn. För män är siffran 5 %

Bild: BioDriv Öst

SKILLNADER MELLAN KVINNOR & MÄN I TRANSPORTSYSTEMET

- ✓ Män anser oftare att jobbet kräver bil
- ✓ Män värderar teknik och fordon högre än kvinnor
- ✓ Män gör oftare A till B-resor utan ärenden

Bild: Pixabay

TRANSPORTSYSTEMET ÄR BYGGT PÅ MANLIGA NORMER

Styr i planering och beslutsfattande

Ojämn representation av kvinnor och män i beslutsfattande på olika nivåer

Bild: Pexels

TRANSPORTSYSTEMET ÄR BYGGT PÅ MANLIGA NORMER

**Exempel på hur manliga normer
kan styra i planering och
beslutsfattande:**

Placering av infrastruktur för
tankning- och laddning

Bild: OpenAI

DET SYNS I TRAFIKEN — PÅ KROCKDOCKORNA

...som är genomsnittliga män

Bild: Vti

Medfinansieras av
Europeiska unionen

DET SYNS I TRAFIKEN — PÅ SKADORNA

Sex av tio fotgängare som blivit påkörda av en bilist är kvinnor

Sju av tio gånger är bilisten en man

Bild: Pixabay

DET SYNS I TRAFIKEN — PÅ VÄGMÄRKEN

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Bild: Transportstyrelsen

JÄMSTÄLLDHET & HÅLLBARHET

”Om alla reste som kvinnor, och kvinnliga normer dessutom inkluderades jämförbart för beslut som påverkar transportsystemet, bedöms energianvändningen och utsläppen från persontransporter i Sverige **minska med 29 procent.**”

”Gruppen kvinnors sätt att resa **ökar trafiksäkerheten**”

Bild: Gröna Mobilister

Medfinansieras av
Europeiska unionen

KUNSKAP & MEDVETANDE

Genom ökad kunskap kan vi medvetandegöra förhållanden och strukturer som idag inte är jämställda.

Bild: Pixabay

Hur många kvinnor och män finns representerade för planering och beslut?

Hur många olika grupper finns representerade för planering och beslut?

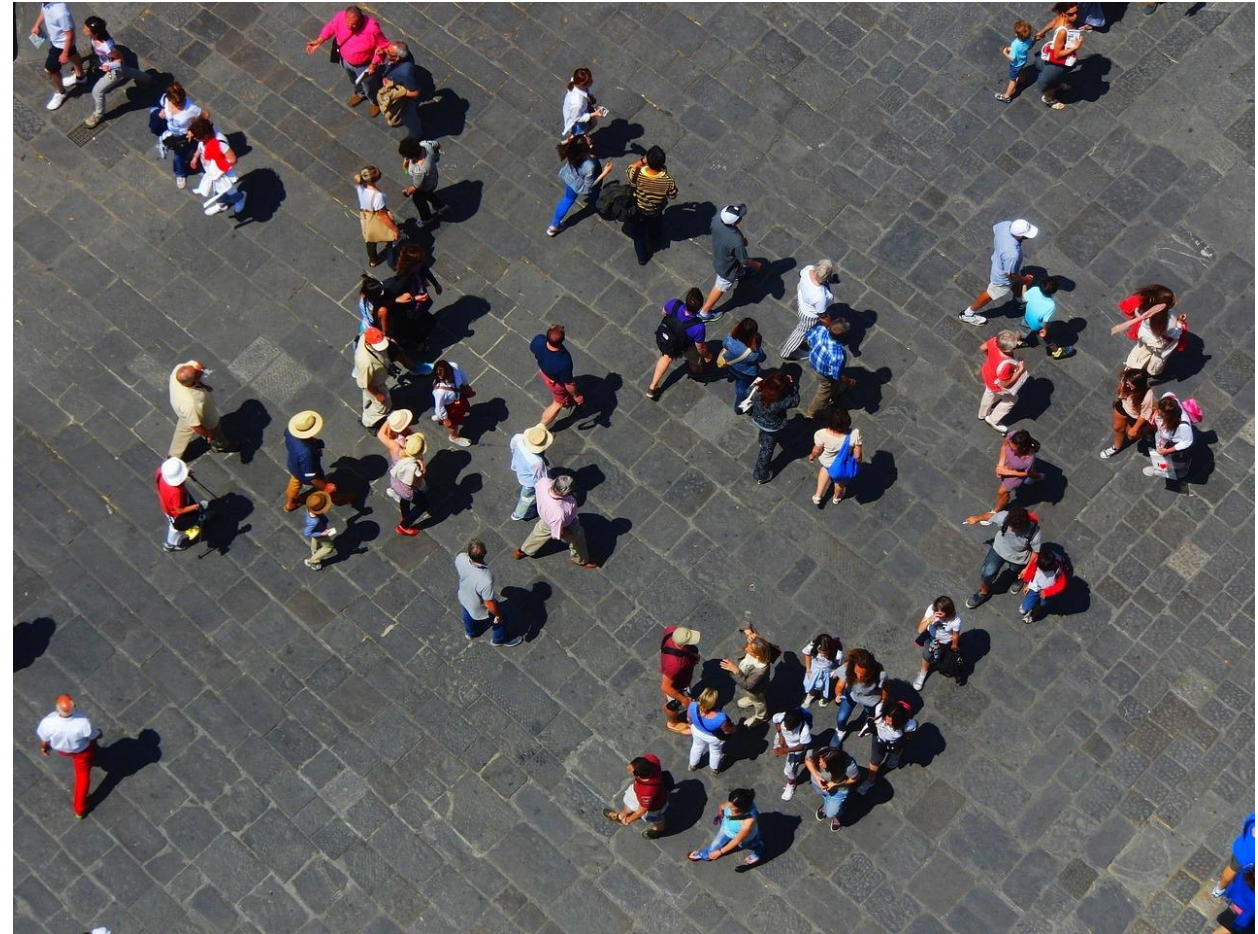

Bild: Pixabay

ANALYSERA & ARBETA DATADRIVET

- ✓ Resvaneundersökning
- ✓ Enkäter och dialoger
- ✓ Körjournaler
- ✓ Behovsanalys

Bild: Pixabay

Undvik förutfattade meningar om vad som fungerar och för vem!

Medfinansieras av
Europeiska unionen

DISKUTERA & PROBLEMATISERA

- ✓ Upplevs infrastrukturen trygg och tillgänglig för samtliga grupper som ska nyttja den?
- ✓ Väger kvinnor och mäns, och olika gruppers transportvanor och behov lika tungt?
- ✓ Tillmäts kvinnor och mäns, och olika gruppers normer, attityder och värderingar till transportsystemet lika stor vikt?

Bild: Pixabay

Jämställdhetsanalys

Jämställdhetskonsekvensbedömning

Bild: Sveriges kommuner och regioner

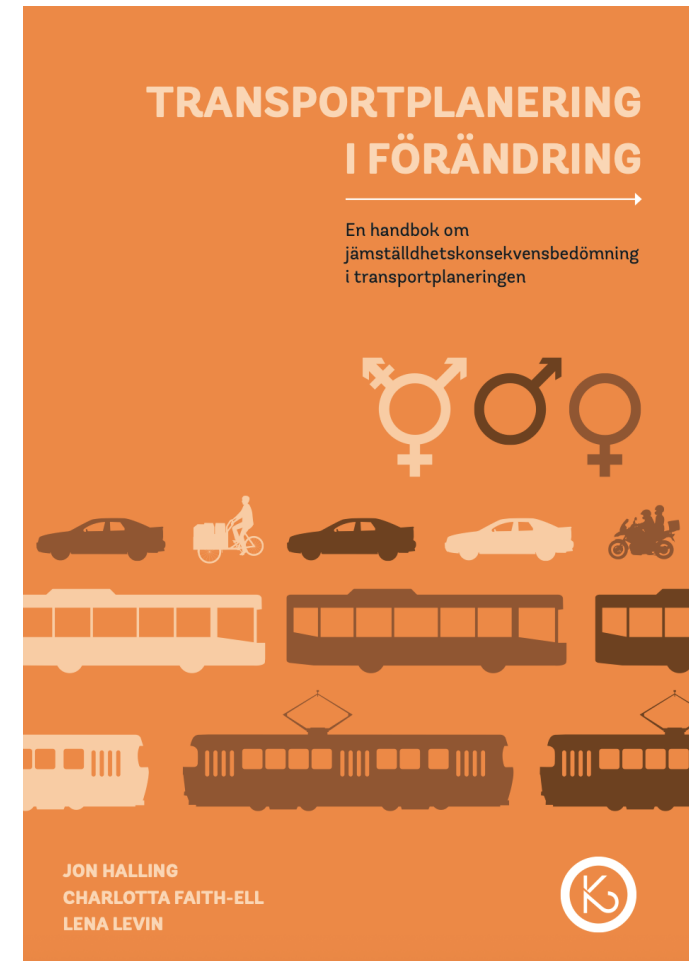

Bild: K2

VÄLJ BILDER MED OMSORG

Bild: Scania

Bild: BioDriv Öst

Bild: Pixabay

Bild: BioDriv Öst

Bild: Region Örebro län – Fossilfritt 2030 Rena Resan

VIKTEN AV STYRMEDEL INOM ORGANISATIONEN

- ✓ Resepolicy
- ✓ Klimatväxling
- ✓ Upphandling

Bild: Pixabay

RESEPOLICY

- ✓ Rangordnar olika transportmedel de anställda ska välja
- ✓ Behöver pusselbitar på plats för att fungera, exempelvis;
  - Intern cykelpool
  - Kunskap och tillgång till digitala mötesverktyg
  - Neka medarbetare ersättning för resa med egen bil
  - Dusch- och omklädningsmöjligheter

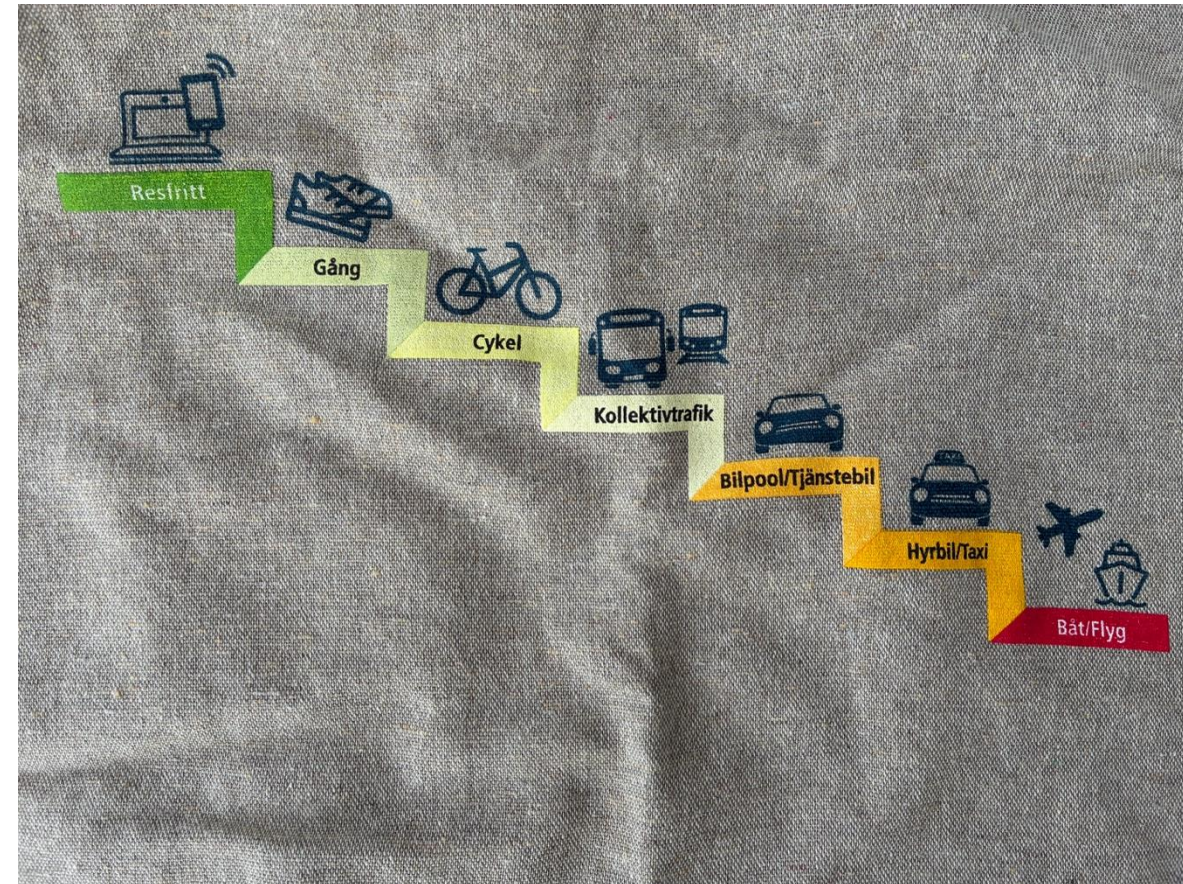

Bild: Marie Pellas

KLIMATVÄXLING – GÖR DET LÄTT ATT GÖRA RÄTT

Flyttar hållbara val från individen till gruppen. Säkerställer likvärdigt ansvar för alla i en organisation

Innebär en extra intern avgift på resor med höga koldioxidutsläpp, t.ex. fossilbil och flyg

Pengarna används till åtgärder som sänker organisationens klimatpåverkan

Faktablad från BioDriv Öst

KLIMATVÄXLING

- avgifter blir till bidrag

Innehåll:
s. 2 Örebro kommun
s. 3 Region Örebro län
s. 4 Kalmar Västernorrland
s. 5 Kalmar kommun
s. 6 Kristianstads kommun
s. 7 Hur stor ska avgiften vara för att ge effekt?

SAMMANFATTNING

Klimatväxling innebär att man inom en organisation lägger på extra avgifter på de resor som ger höga koldioxidutsläpp. Pengarna från dessa avgifter används sedan till åtgärder som syftar till att sänka organisationens klimatpåverkan. Systemet är tänkt att ge ett tydligt ekonomiskt incitament till verksamheten och dess anställda att bidra till att uppnå uppsatta klimatmål. Vi har tagit fram några exempel på offentliga organisationer som klimatväxlar som delar med sig av sina erfarenheter kring klimatväxling.

De samlade erfarenheterna är att man bör välja ut ett fåtal saker som man vill uppnå med sitt system för klimatväxling och utforma ett system som adresserar problemen med så lite administration som möjligt. Kanske vill man minska flygandet? Lägg en avgift på flygbiljetter och subventionera resor med tåg och buss. Vill man öka andelen förnybara drivmedel? Lägg en avgift på fossila drivmedel och subventionera laddstolpar, elbilar och helt förnybara drivmedel. Örebro kommun, Region Örebro län, Region Västernorrland, Kalmar kommun och Kristianstads kommun har löst detta på lite olika sätt.

Nivån på avgiften är viktig, en för hög avgift riskerar att snedfördela resurser inom organisationen och en för låg avgift gör att den enda betydande effekten är att ekonomiavdelningen får lite mer att göra. Vilken nivå man bör sätta på sin klimatväxlingsavgift behandlas sist i det här materialet. Slutligen är det väldigt viktigt att jobba med att synliggöra klimatväxlingen i den egna organisationen, både att allt bra som pengarna används till visas upp och att de som betalar mest får reda på det samt hur de kan göra för att bli bättre.

Ladda ner på BioDriv Östs hemsida!

Medfinansieras av
Europeiska unionen

UPPHANDLING

- ✓ Runt 900 miljarder kronor om året
- ✓ Ett starkt verktyg på lokal- och regional nivå
- ✓ Kan stärka jämlikhet och jämställdhet
- ✓ Kan säkerställa en hållbar batteriproduktion

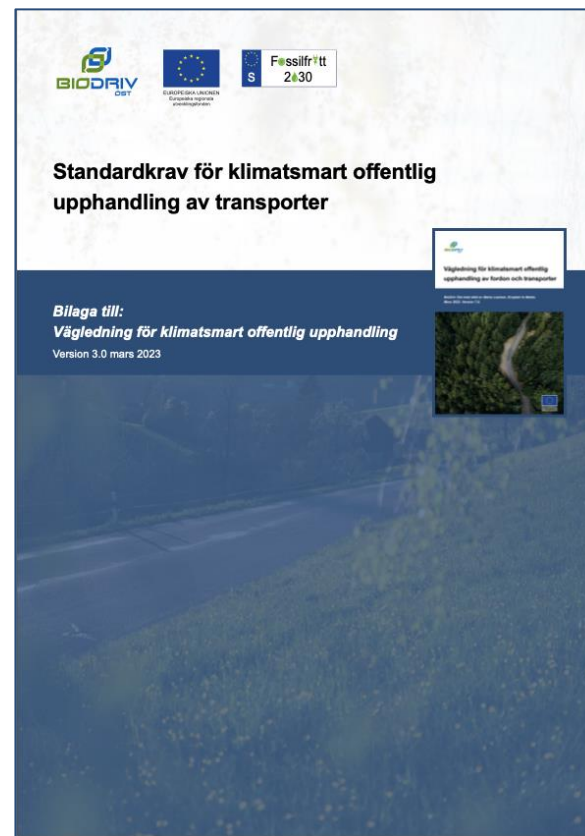

Bild: BioDriv Öst

Checklista för jämställdhetskrav i upphandling

Denna checklista är framtagen av Sveriges Kommuner och Regioner och Upphandlingsmyndigheten. Checklistan utgör ett komplement till Vägledning för jämställd upphandling.

[Vägledning för jämställd upphandling](#)

Datum:	Ärendenummer:
Underlaget avser upphandling:	
Ansvarig:	
Underlaget upprättat av:	

Beslut om jämställdhetskrav i upphandlingen

Enligt lagen om offentlig upphandling bör den upphandlande organisationen beakta sociala hänsyn om upphandlingens art motiverar detta (4 kap 3§ LOU och 4 kap 3§ LUF). I den Nationella upphandlingsstrategin definieras detta som att bland annat jämställdhetskrav bör ställas.

[Nationella upphandlingsstrategin](#)

Utöver detta kan den upphandlande organisationen ha egna styrdokument som ställer krav på ett jämställdhetsperspektiv i upphandlingen:

1. Krav på sociala hänsyn, social hållbarhet eller specifika krav på jämställdhet finns i organisationens upphandlingspolicy eller -strategi.

Ja Nej

2. Organisationen har ställt sig bakom den europeiska deklARATIONEN för jämställdhet på lokal och regional nivå (CEMR-deklARATIONEN).

Ja Nej

[CEMR-deklARATIONENS webbplats](#)

3. Det finns andra styrdokument som medför krav på jämställdhetsperspektiv i upphandlingen.

Ja Nej

Om ja, vilka?

Bild: SKR

Standardkrav för klimatsmart offentlig upphandling av transporter

Bilaga till:
Vägledning för klimatsmart offentlig upphandling
Version 3.0 mars 2023

Exempel på att främja hållbara transportsätt:

Använd BioDriv Östs upphandlingsvägledning. Då öppnar ni upp för andra transportsätt än bilar.

Det finns andra hållbara transportsätt

När krav ställs på förnybart drivmedel är det även viktigt att tänka på att öppna upp för andra hållbara transportsätt som att resa kollektivt, cykla och gå (läs mer på efterföljande sidor).

Tänk på...

att det är viktigt att möjliggöra och öppna upp för andra hållbara transportsätt som att resa kollektivt, cykla och gå.

Bild: Niklas Lundengård

Exempel på jämlikhet vid upphandling eller utformning av laddinfrastruktur:

Hur laddplatser ska utformas för att vara tillgängliga för alla

Lokalisering av laddplatser för att främja trygghet

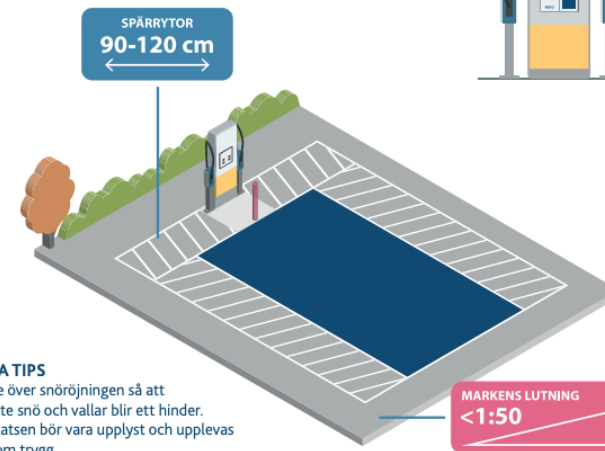

Beaktande av inlåsningseffekter

DEN TILLGÄNGLIGA LADDPLATSEN

INFORMATION

- Information ska kunna läsas från både sittande och stående position.
- Texten bör finnas på flera språk.

FLERA TIPS

- Se över snöröjningen så att inte snö och vallar blir ett hinder.
- Platsen bör vara upplyst och upplevas som trygg.
- En asfalterad yta ökar framkomligheten i olika väder och möjliggör markering av spärrytor.

HÖJD PÅ LADDHANDTAG/ UTTAG OCH BETALNINGSFUNKTION

- 80–100 cm höjd är att föredra, max 110 cm.

DISPÅR OCH LADDKABEL

↑ 80-100 cm

DISPÅR OCH KNAPPSATS

- Ha en tydlig kontrast mellan text och bakgrund. Undvik röd-grön färgkombination.
- Komplettera med text eller symboler för att kommunicera status, t ex "laddning pågår".

PARKERINGSPLATS

- Laddplatserna bör ha minst 90 cm fri bredd runt fordonet, gärna 120 cm. Helst med tydligt markerade spärrytor bredvid och framför.
- Finns påkörningsskydd/väderskydd bör det inte hindra framkomligheten till laddpunkt, skärm och kortläsare. Det bör vara minst 90 cm fri bredd, gärna 120 cm.
- Marken bör inte luta mer än 1:50.
- Undvik höjdskillnader och kantstenar mellan parkeringsplats och laddstation.

Bild: BioFuel Region

+ PÅ VILKA SÄTT KAN KOMMUNER UPPLÅTA MARK FÖR PUBLIK LADDNING?

+ HUR KAN VINTERVÄGHÅLLNING AV LADDPLATSER ORDNAS?

– VILKA REGLER GÄLLER FÖR LADDPLATSER PÅ ALLMÄN PLATSMARK?

Allmän platsmark är en gata, en väg, en park, ett torg eller ett annat område som enligt detaljplanen är avsett för ett gemensamt behov. Kallas även allmän plats. Allmän platsmark ägs som i regel av kommunen.

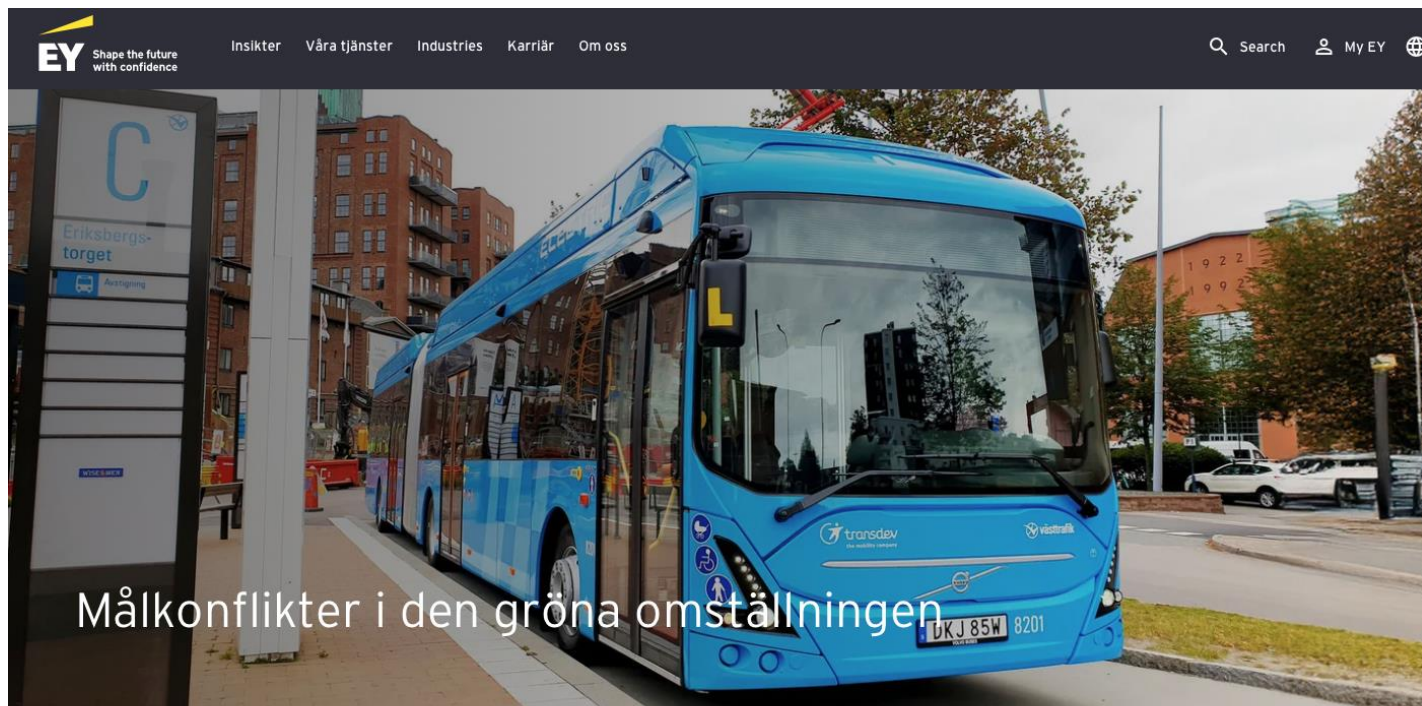
Inga juridiska hinder

Så länge det finns goda skäl att bygga laddinfrastruktur på allmän platsmark, finns inga juridiska hinder. Kommunen behöver därför ta ställning till om laddplatser kan vara aktuella att etablera på sådan mark på olika platser i kommunen. Samtidigt behöver kommunen överväga om just laddplatser är det bästa sättet att nyttja marken. Kanske bör den användas för cykelbanor eller annat som gagnar gemensamma behov i större utsträckning än laddplatser. Kommunen ska också ta hänsyn till hur lätt det är att göra om ytan till något annat ifall behoven ändras framöver.

Att etablera laddinfrastruktur skapar långsiktiga inlåsnings effekter som behöver beaktas.

Ta del av fler tips och råd i BioDriv Östs FAQ för laddinfrastruktur på hemsidan!

Målkonflikter i den gröna omställningen

En ökad elektrifiering av kollektivtrafiken samtidigt som kraven på social hållbarhet höjs leder till en målkonflikt i den gröna omställningen.

Foto: HOSSEIN SALMANZADEH/TT

Regioner våndas inför elbuss-köp - risk för tvångsarbete och övergrepp

7:56 min [Dela](#)

Publicerat torsdag 26 oktober 2023 kl 08.03

- o Fler kollektivtrafikbolag agerar efter att de funnit stora risker för tvångsarbete och utnyttjande av minderåriga i samband med tillverkning av elbussar och batterier i Kina.
- o Bolagen vill nu se till att upphandlingar av elbussar inte sker på bekostnad av mänskliga rättigheter.
- o Hör **Hanna Sahlberg**, Kinakommentator och **Andreas Holmberg**, teknik- och drivmedelsstrateg på Luleå Lokaltrafik AB.

P1 Morgon
p1morgon@sverigesradio.se

Medfinansieras av
Europeiska unionen

Exempel på arbete för hållbar batteriproduktion:

BioDriv Öst jobbar med att ta fram informationsmaterial och utveckla upphandlingskrav i takt med att det finns ökade möjligheter till kravställning.

PÅ JAKT EFTER HÅLLBARHETSKRAV FÖR ELFORDON

Hur hållbara är elfordon ur ett klimat- och miljöperspektiv?

Det råder inget tvivel om att en omställning till elfordon har många fördelar. Jämfört med fordon med förbränningsmotor är elfordon betydligt energieffektivare, ger inga lokala avgasutsläpp, är tystare och har avsevärt lägre klimatpåverkan vid drift.

Men hittills har batteritillverkningen medfört att elfordon har en större klimat- och miljöpåverkan i produktionsledet, jämfört med förbränningsmotorbilar. Detta beror på brytning och raffinering av mineraler samt den energikrävande tillverkningsprocessen som krävs för att producera dagens batterier till elfordon. Det kan finnas stora skillnader i klimat- och miljöpåverkan beroende på var och hur mineralerna bryts samt vilka energikällor som används i tillverkningsprocessen. Även möjligheterna till återvinning av elfordonens batterier påverkar givetvis dess hållbarhet ur ett livscykelperspektiv.

Alltså: Att köra elfordon är miljömässigt hållbart jämfört med att köra bensin- eller dieselfordon. Men samtidigt kan elfordon generera stor klimat- och miljöpåverkan när de produceras.

Miljökrav i offentliga upphandlingar kan bidra till mer hållbara elfordon

För att elfordon ska bli mer hållbara krävs helt enkelt att miljöpåverkan i produktionsledet minskar. Många fordonstillverkare arbetar med att lösa den utmaningen. För att påskynda utvecklingen mot mer hållbara elfordon kan krav från alla som köper elfordon spela en viktig roll. Inte minst gäller det offentliga aktörer i form av kommuner, regioner och statliga myndigheter, som dels är stora inköpare av fordon, dels upphandlar mängder av varor och tjänster där fordon används för att utföra resor och leveranser.

För att det ska gå att ställa hållbarhetskrav på elfordon behöver det dock finnas tydliga parametrar att ställa krav på, samt att dessa parametrar är möjliga att följa upp på ett relativt enkelt sätt. I dagsläget saknas den typ av parametrar. En förklaring till detta är att det hittills inte har funnits några standardiserade metoder för att mäta och redovisa miljöpåverkan vid produktion av fordon och batterier. Det har inte heller funnits någon lagstiftning som kräver att fordonstillverkare ska redovisa den typen av data. Därför är det i dagsläget svårt för offentliga aktörer att ställa hållbarhetskrav på elfordon i offentliga upphandlingar.

Trots att det saknas träffsäkra standarder och lagstiftning på området förekommer det att fordonstillverkare redovisar delar av miljöpåverkan i produktionsledet. Men olika fordonstillverkare redovisar det ofta på lite olika sätt, med olika avgränsningar och beräkningsmetoder. Dessutom är det långt ifrån alla fordonstillverkare som över huvud taget redovisar miljöpåverkan i produktionsledet. Det gör att det i dagsläget är svårt att ställa långtgående hållbarhetskrav på elfordon.

Ny lagstiftning ökar möjligheterna att ställa miljökrav på elfordon

Under 2023 beslutades två EU-lagstiftningar, som kommer att innebära att det under 2026 och 2027 kommer att träda i [kraft regler](#) som ger betydligt bättre möjligheter att ställa miljömässiga hållbarhetskrav på elfordon.

BACKCASTING – ATT BÖRJA BAKLÄNGES

1) Definiera framtidsbilden

2) Analysera nuläget

3) Identifiera hinder och möjligheter

4) Utforma strategier och åtgärdsplaner

Bild: Adobe AI

UTVÄRDERA — VAD BLEV RESULTATET?

Bild: Pixabay

BIDRA MED INSPIRATION OCH EXEMPEL!

EXPERTSTÖD ▾

SAMVERKAN

KUNSKAPSBANK ▾

OM BIODRIV ÖST ▾

KONTAKT

TILLSAMMANS DRIVER VI OMSTÄLLNINGEN TILL FOSSILFRIHET!

EXPERTSTÖD

SAMVERKAN

OM BIODRIV ÖST

Hur arbetar er organisation med dessa frågor och vad har ni för tips till andra?

TEAM BIODRIV ÖST

**Beatrice Torgnyson
Klemme, VD**

Martin Ahrne,
sakkunnig elektrifiering
& biodrivmedel

Björn Lumsén,
sakkunnig vätgas,
biogas & industri

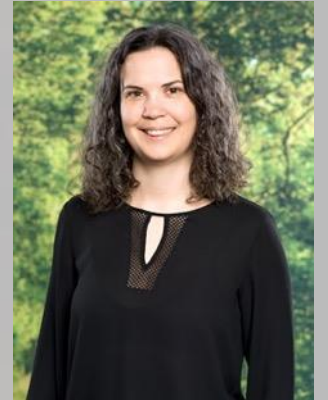
Felix Ek,
sakkunnig
upphandling & fordon

Ulf Troeng,
sakkunnig upphandling
& elektrifiering

Olof Gunnarson,
economichef

Lovisa Gustafsson,
sakkunnig elektrifiering
& laddinfrastruktur

Andreas Olsson,
kommunikations-
ansvarig & sakkunnig
godstransporter

Tor Eiderfors,
sakkunnig
upphandling &
krisberedskap

Josefin Haapala,
kommunikatör &
grafisk specialist

Tina Lövrander,
kommunikatör
& skribent

Giesela Blidén,
kommunikatör &
varumärkesstrateg

Johanna Johansson,
kontorsassistent

TILLSAMMANS DRIVER VI OMSTÄLLNINGEN TILL FOSSILFRIHET!

f **X** @BiodrivOst

in **You Tube** BioDriv Öst

Hör gärna av er!

info@biodrivost.se

Anmäl dig till vårt nyhetsbrev:
www.biodrivost.se

KÄLLOR

[Regering.se Mål för transportpolitiken](#)

[K2. Jämställdhetens betydelse för transportsystemets utveckling](#)

[K2. Transportplanering i förändring](#)

[Vinnova. Jämställdhet och transportsystemet](#)

[Sveriges kommuner och regioner. Handledning i jämställdhetsanalys](#)

[Sveriges kommun och regioner. Jämställd samhällsplanering](#)

[Trafikverket. Litteratursammanställning kring cyklingens hälsoeffekter](#)

[Dagens infrastruktur. Ny rapport bekräftar: Manlig norm styr planeringen av persontrafik](#)

[Nätverket jämställdhet i transportsektorn. På väg mot ett jämställt transportsystem?](#)

[Vti. Första kvinnliga krockdockan visades på Vti](#)

